בס"ד

גליון מספר: 63

פרשת חיי שרה

העלון מוקדש להצלחת נוחי
בן זהבה ויוסף דורון בן דזי

מאור - 0542390375



- הגליון השבועי של קהילת מכון -

יגדיל תורה



דברים במחשבה
חשיבות ההלכה בדורנו



פתרון החידה הקודמת
מתפלל וראה צורת שתי וערב



החידה השבועית
יחידים שצריך לגשמים

סדר חיי האדם בעולם

הרב יעקב דואני / רב במכון יגדיל תורה ומחבר הספר בית חם

פרשתנו מתחילה בסיכום חייה של שרה אימנו (כג, א):

וַיִּהְיוּ חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה:

רש״י במקום עונה על השאלה המפורסמת - מדוע נכתבה המילה ״שנה״ לאחר כל מספר המציין את שנות חייה, הרי היה מספיק לכתוב פעם אחת? וזה תירוצו:

לכך נכתב שנה בכל כלל וכלל, לומר לך שכל אחד נדרש לעצמו, בת מאה כבת עשרים לחטא, מה בת עשרים לא חטאה, שהרי אינה בת עונשין, אף בת מאה בלא חטא, ובת עשרים כבת שבע ליופי:

שרה אימנו היא ראשיתה של האומה היהודית, ועל כן, כמו שהמשנה באבות (ה, יט) מלמדת אותנו מה יש בתלמידיו של אברהם אבינו, יש לנו ללמוד ההנהגה הראויה ליהודי גם משרה אימנו.

תקופות חייו של האדם מחולקות לשלוש: גיל ילדות, גיל הנעורים וגיל הזקנה. בכל תקופה בחייו האדם צריך לעמוד בניסיון ולחיות בקדושה.

הרש״ר הירש מבאר שחז״ל מלמדים אותנו שהאדם החי חיי אמת, נוטל מכל תקופת גיל של חייו את התכונה המפארת אותה אל תקופת חייו המאוחרת יותר.

שרה אימנו לקחה את יופייה של בת השבע לגיל העשרים שלה, ואת נקיותה של בת העשרים מחטאים אל הזקנה, עד למותה.

המשמעות של יופי כאן זה לא יופי חיצוני אלא יופי פנימי דהיינו תמימות של ילד, שרה אימנו הייתה תמימה עם הקב״ה לא רק בילדותה אלא גם בבחרותה כשהיא מפוכחת התגברה על יצרה וחיה חיים של אמונה ובטחון בקב״ה, ולא רק בגיל עשרים הייתה נקיה מחטאים משום שעד גיל זה לא האדם לא בר עונשים, אלא גם לאחר מכן הייתה נקיה מכל חטא ורבב גם כאשר יכלה ליפול.

האדם בכל תקופה בחייו צריך לעשות את המיטב ולעבור כל תקופה בהצלחה, ולא

>> המשך הדבר תורה בעמוד האחרון<<

קביעת מקום נפשי לתפילה

הרב אמיר אזולאי/ רב במכון יגדיל תורה מחבר הספר על שלושה דברים

הקדמה:

דבריהם של חכמינו זיכרונם לברכה מופלאים ועמוקים הם. צורתם דומה היא לגלדי הבצל- ישנה שיכבה חיצונית, ההבנה הפשוטה של דבריהם, אלא שבתוכה טמונות הבנות עמוקות יותר ומרוממת יותר. כאשר אנו מתבוננים בדברי אגדה או מחשבה, אפשר לזהות יחסית בקלות שישנה שכבת עומק נוספת הטמונה בתוך רובד הפשט. אלא שלמען האמת נכונים הם הדברים גם בנוגע לדברי ההלכה של רבותינו. במאמר הבא נתבונן מעט בחיוב הלכתי ידוע: "קביעת מקום לתפילה", וננסה להעמיק מעט אל שכבותיו הפנימיות של חיוב זה. באמצעות ההבנה העמוקה של חיוב זה, ננסה להאיר מחדש חלק מענייננה העמוק של תפילת העמידה.

הקובע מקום לתפילתו

מקור דין קביעת מקום לתפילה מופיע בגמרא במסכת ברכות (דף ו:):

"אמר רבי חלבו אמר רב הונא: כל הקובע מקום לתפלתו – אלהי אברהם בעזרו. וכשמת – אומרים לו: אי עניו, אי חסיד, מתלמידיו של אברהם אבינו!"

וכך פסק השו"ע להלכה(או"ח, סימן צ', יט'):

"יקבע מקום לתפלתו, שלא ישנהו אם לא לצורך. ואין די במה שיקבע לו ב"ה להתפלל, אלא גם בבית הכנסת שקבוע בה צריך שיהיה לו מקום קבוע"

מיד כאשר רואים אנו את החיוב "לקבוע מקום לתפילה" אי אפשר שלא לתהות מהו הטעם העמוק לכך. התפילה במהותה היא שיח עם הקב"ה, מעין "פסק זמן" משטף החיים המייגע על מנת לקשר את חיינו אל הבורא ולספוג קדושה ורוחניות. כיצד א"כ קביעת המקום לתפילה מסייעת לכך? כיצד שייכת היא קביעת המקום לענייננה העמוק של התפילה?

על כך עונה ה'שפת אמת'(על מסכת ברכות שם) תשובה מופלאה:

" המתפלל בביתו (לענ"ד הכוונה לבית ה') כשקובע מקום מיוחד לתפלה יש שם הכנה כמו שיש זכות הצטרפות הרבים כן יש הצטרפות הרבה זמנים מה שמתפלל בכל יום ויום במקום זה המיוחד חל הארת הקדושה שם ולכן אסור לשנות המקום"



ה'שפת אמת' מלמד אותנו בדבריו יסוד חשוב. כאשר אדם מתפלל במקום מסוים, תפילתו מקדשת ומרוממת אותו המקום הגשמי, את אותן ד' האמות שעל גביהן הוא התפלל. הלכך כאשר מוסיף עוד ועוד תפילות באותו המקום הוא מוסיף קדושה וטהרה באותו המקום. ע"י כך תפילותיו יעלו השמימה מתוך מקום קדוש וטהור יותר, דבר שבהכרח יוסיף קדושה עצומה ותועלת רבה לתפילתו.

הכרת הטוב לבורא:

אלא שכל האמור עד כה, הוא ברובד הפשוט של דבריהם של חז"ל, בנוגע לחיוב הפיזי לקבוע מקום לתפילה. אולם התבוננות בתוך דבריו המופלאים של הרב קוק זצ"ל, תעמיד לנגד עינינו משמעות עמוקה ופנימית יותר, אשר מחייבת אותנו לקבוע מקום נפשי ראוי לתפילתנו, מעבר לקביעת המקום הפיזי.

לפני שעוסק הרב זצ"ל בעניין קביעת המקום לתפילה, הוא פותח בנושא יסודי וחשוב בעבודת ה'. נעיין בלשונו (מוסר אביך, ח"ב פסקה ג'):

"הכח של הכרת-טובה הוא כח גדול בנפש, שכפי מעלת טהרתה יגדל הכוסף של הוצאתו-לפעל, וכפי מה שהאדם שלם בדעתו מתמלאה התרשמותו ממנו. ותנועה זו היא מהתנועות היותר חשובות בנפש... לכן יסוד גדול הוא להרגיל א"ע בדרך זה של העבודה-מאהבה שמצד הכרת הטובות עלינו. אע"פ שהרבה דרכים גדולים ומופלאים יותר מזה בעבודה-מאהבה מ"מ אי-אפשר להמנע גם מזה וכולם כאחד טובים."

הרב בדבריו מתאר את כוח הכרת הטוב הקיים בתוך הנפש האנושית באשר היא. ניתן לראות שהרב מקנה לכוח זה מקום נכבד וחשוב ביותר במבנה הנפש האנושית עד כי מכנה אותו "מהתנועות היותר חשובות שבנפש".

הסיבה לכבוד וההדר הרבים שזוכה להם מידת הכרת הטוב,

טמונה בסוף הציטוט הבאנו מדברי הרב. שם מסביר הרב שמכוח הכרת הטוב לבורא על כל שפע הטוב שהוא משפיע לחיינו, יכול האדם להגיע למדרגה מסוימת של עבודת ה׳ מתוך אהבה.

נסביר מעט את הדברים: כאשר הרמב״ם מתאר את עבודת ה׳ מאהבה- שהיא המטרה אשר אליה עינינו נשואות, ומפליג בשבח מידה זו ובחובה הגדולה להגיע אליה, הוא כותב משפט קשה מעט לעיכול. נעיין בלשונו (משנה תורה לרמב״ם, פרק י׳ הלכה ב׳):

״העובד מאהבה עוסק בתורה ובמצות והולך בנתיבות החכמה לא מפני דבר בעולם ולא מפני יראת הרעה ולא כדי לירש הטובה אלא עושה האמת מפני שהוא אמת וסוף הטובה לבא בגללה, ומעלה זו היא מעלה גדולה מאד ואין כל חכם זוכה לה, והיא מעלת אברהם אבינו שקראו הקדוש ברוך הוא אוהבו לפי שלא עבד אלא מאהבה והיא המעלה שצונו בה הקדוש ברוך הוא על ידי משה שנאמר ואהבת את ה׳ אלהיך, ובזמן שיאהוב אדם את ה׳ אהבה הראויה מיד יעשה כל המצות מאהבה.״

הרמב״ם מבאר שעבודה מאהבה, היא כה עליונה ורמה עד כי ״אין כל חכם זוכה לה״ כלומר אפי׳ חכמים וחסידים אשר הקדישו את חייהם לעבודת ה׳, לא בהכרח יעפילו למדרגה הרמה והעליונה הזו. ולכאורה הדברים קשים ותמוהים: אם תכלית חיינו היא להגיע למדרגת ׳עבודה מאהבה׳, איך ייתכן שלא בהכרח יכולים אנו להעפיל אליה? כיצד ייתכן שעבודה מאהבה היא נחלתם של יחידי סגולה בלבד בפועל, אם אמורה היא להיות מטרת חייו של כל יהודי ויהודי?

אלא שאם נתבונן בכלל דבריו של הרמב״ם, נראה שהוא מתאר מדרגה עליונה של התבטלות מוחלטת ועליונה של האדם בפני אהבת הבורא, אהבה שאיננה תלויה בדבר, שאינה זקוקה לשום גורם רוחני או חומרי כזה או אחר. אכן זוהי מעלה עליונה השייכת לעבודה מאהבה, אולם איננה העבודה מאהבה הבלעדית.

המדרגה שמתאר הרמב״ם היא אכן המדרגה העליונה ביותר של עבודה מאהבה, אך ישנן מדרגות נוספות, נמוכות ובסיסיות יותר של עבודה מאהבה. מדרגות אלו אינם שמורות ליחידי סגולה בלבד, אלא יכולות הן להיות נחלתו של כל אדם ואדם במידה ואכן הוא ירצה בכך. ״כל הרוצה ליטול יבוא וייטול״.

נחזור לדבריו של הרב קוק זצ״ל. בדבריו, מתאר הרב את המדרגה הראשונית והבסיסית ביותר לעבודה מאהבה- הכרת הטוב. כאשר האדם מכיר טובה לבורא, הוא זוכה להקשר אליו יותר ויותר בעבותות אהבה. כך לדוגמא כאשר מתעורר הוא משנתו, ופותח את עיניו לצד אמירת ״מודה אני״ בכוונה אמתית ומתוך התבוננות כנה, לא יכול הוא שלא להתמלא באהבה עמוקה אל הבורא על הטובה הגדולה, על כך שהקב״ה החזיר את נשמתו בחמלה רבה.

וכך, כאשר יתבונן האדם יותר ויותר על טובות הבורא אשר ממלאות את חייו, ויכיר ביותר ויותר ״טובות״ עליונות, תלך אהבתו זו, תתגבר ותועצם. מסביר הרב שאע״פ שמידה זו היא אכן מדרגה נמוכה של עבודה מאהבה, מכל מקום עבודה מאהבה אף היא, ומותאמת היא לכל אדם ולא רק לחכמים וחסידים יחידי סגולה.

קביעת מקום רוחני לתפילה:

כעת מגיעים אנו לעיקר עניינו של המאמר. לאחר שראינו את נחיצותה הגדולה של הכרת הטוב לקב״ה, ואת היותה שלב בסיסי ונצרך לחפץ להעפיל אל מידת ה׳עבודה מאהבה׳, מסביר הרב שזהו חלק מעניינה העמוק של התפילה בכלל ותפילת העמידה בפרט. נעיין בלשונו (שם):

״אמנם זהו ג״כ בכלל ״קביעת מקום לתפלתו״. כי ענין מקום הוא מדרגה ומעלה ידועה. שאע״פ שהעבודה, בפרט העבודה שבלב, מצד הכרת גדולתו יתʼ ורוממות כבודו, שהוא הטוב האמיתי, אי-אפשר שתהי׳ שלמותה בקביעות מדרגה, ואדרבה כל מה שיוסיף דעת יוסף הבחנה ומעלה, אבל תפלה נקראת ״חיי שעה״, ותכליתה ג״כ לצאת ידי חובת עבודה מצד הכרת הטובה, – וע״כ אין לקבל קודם התפלה טובה מורגשת, כמו שדרשו ז״ל מ״לא תאכלו על הדם״ ומ״אותי השלכת אחרי גיוך״ – וא״כ יש לה מדרגה מיוחדת בכ״א לפי ערך הטובה שבידו מהאʼ הטוב. ועבודה זו היא מצד החסד, כמו שמבואר בראשית-חכמה שער האהבה פ״ה, ע״כ ״אלהי אברהם בעזרו״ וזהו שאומרים עליו ״אי עניו אי חסיד״. שלא נאמר שמעלת החסידות היא דוקא בעבודת האהבה היותר רמה, שמצד החכמה שמכיר בגדולתו יתʼ נמשך אחריו כברזל אחרי אבן-השואבת, בהכרח שאי-אפשר חלופו כלל. אלא שבעבודה-מאהבה שמצד הכרת הטובה הוא ג״כ חסיד, ומה גם שבסוף יבוא למדרגת אהבה רבה, שאינה לפי הטובות, כי אין יותר טוב מידיעת שמו הגדול. ומה טוב נערוך לו.״

מצד האמת, עבודת ה׳ של כל אחד ואחד צריכה להקיף את כל חייו. מתוך כך צריכה היא להיות שייכת אף לכל זמני חייו של

האדם- לעבר, להווה, ולעתיד. עבודת ה׳ ביחס לעתיד לכאורה ברורה ומובנת היא, שכן רוב דרכי עבודת ה׳, שמירת המצוות ולימוד התורה מתייחסות הן לעתיד. עוסק הוא הלומד בבניין אישיותו ובהשלמת חסרונותיה, בדרך אל המציאות השלימה והעתידית. כמו כן לומד הוא הלומד הלכה לדוגמא, על סיטואציות עתידיות שיפגוש במהלך חייו. כמו כן, גם עבודת ה׳ ביחס לעבר גלויה וידועה היא, הלא היא מצוות התשובה. מצווה מתייחסת אל העבר ומקדשת את העבר על כל פגמיו ע״י תשובה פנימית וכנה על כל תחום ותחום שבו הוא פגם.

אולם מהי עבודת ה׳ ביחס להווה בדווקא, כיצד אנו עובדים את הבורא במציאות העכשווית והנתונה מבלי להתייחס להתקדמות המגיעה בעקבותיה, אלא אך ורק למציאות העכשווית בלבד?

מגלה לנו הרב שמטרה זו של עבודת ה׳ בהווה, יוצאת היא אל הפועל ע״י התפילה. בתפילה, ובפרט בתפילת העמידה אנו מתמקדים בעיקר בהווה, בשפע שמשפיע לנו הבורא ברגע זה ממש, שהוא אשר מעמידנו על מצבנו הנוכחי. כך לדוגמא כאשר מתפללים אנו בלב כוסף את ברכת הדעת, אנו אומרים ״אתה חונן לאדם דעת״ כלומר אנו מודים על שפע החכמה שמעניק לנו הבורא בזמן הנוכחי. וכן הוא לאורך התפילה כולה.

על מנת להגיע למדרגה הרמה והעליונה הזו בתפילה, עלינו לחזק את יכולת הכרת הטוב שבנו, שכן רק כך נוכל לזהות את ההשפעה הנוכחית של הבורא עלינו ולהודות עליה בעומק נפשנו. במילים אחרות שלמותה של התפילה תלויה במידה רבה ביכולת הכרת הטוב שלנו לבורא.

מסביר הרב שזו היא עומק כוונתם של חז״ל בחיוב לקבוע מקום לתפילה, מעבר לקביעת המקום הפיזי שעליו דיברנו בריש המאמר. כאשר אנו מתפללים מתוך הכרת הטוב ומגלים את השפעת הבורא גם במציאות ההווה, אנו בעצם קובעים מקום רוחני לתפלתנו על בסיס מציאות חיינו הנוכחית. אנו לא עובדים את הקב״ה רק מתוך ציפייה לעתיד בלבד, אלא מזהים את גדולתו בתוך המציאות אשר מתרחשת מתחת לרגלנו ברגע זה ממש. ״בכל דרכיך דעהו״.

שנזכה לקבוע מקום רוחני לתפלתנו, ולהתפלל מתוך הכרת הטוב על המציאות הנוכחית אשר מלאה היא בפני עצמה בחסדי הבורא.

המתפלל וראה צורת שתי וערב

הרב מאור תורג'מן / יו"ר מכון יגדיל תורה

הגהות אשיר"י בשם אור זרוע- מי שמתפלל ובא גוי כנגדו ויש לו שתי וערב אל ישתחוה במודים אף על פי שלבו לשמים ע"כ.

והב"י כתב שדבר פשוט דהוא הדין לשאר מקומות ששוחין בהן שלא ישחה משום דמחזי כמשתחוה לעבודה זרה.

כתב ה"ר דוד אבודרהם יש אנשים שמנו התיבות שיש בכל ברכה וברכה מי"ח והביאו פסוקים על כל ברכה מענינה שעולין תיבותיהן כמנין תיבות הברכה, וכתב שבתחילה שעשה בראשונה מנין כזה ואח"כ כתב שנראה שאין לו יסוד ולא שורש כי לא תמצא מקום בעולם שאומרים י"ח בענין אחד תיבה בתיבה, אלא יש מוסיפין תיבות ויש גורעין וא"כ המנין הזה אינו מועיל אלא למי שעשאו ולא לזולתו ולמה נטריח על הספרים לכתבו.



פסיקת הלכה:

השו"ע פסק: "המתפלל ובא כנגדו נכרי, ויש לו שתי וערב בידו, והגיע למקום ששוחין בו, לא ישחה, אף על פי שלבו לשמים".

המ"ב (טו) כתב שהטעם שאסור הוא מפני שנראה כשמתחוה לעבודת כוכבים.



שאלת השבוע

כשיחידים צריכים לגשמים מתי ישאלו הגשמים?

ר' יונה בן אבו—זכה בשובר לרכישה בקורסים של 100 ש"ח

את הפתרונות יש לשלוח למייל או לוואטסאפ
של המכון עד יום רביעי

myagdiltora@gmail.com / 0542390375



מזל"ט ואיחולים

העלון מוקדש לרפואת חנה אזולאי בת סוליקה

ולעילוי נשמת מסעוד בן עיישה ושרה בת חנה

ודוד רחמים בין עישא ואברהם ז"ל

ניתן לשלוח מזל"ט או איחולי ברכה למייל או לוואטאפ
של המכון עד יום חמישי.

>> המשך הדבר תורה מעמוד השער >>

בלבד אלא להמשיך עם התכונות הטובות שצבר מצד טבעו כמו: תמימות של ילד, נקיות מחטאים וכדומה אל המשך חייו, ולהשתמש בכלים אלה בתבונה לעבוד את הקב"ה עד שכל חייו יהיו שירה אחת שלמה לקב"ה וכמו שהוסיף לבאר שם רש"י: "שני חיי שרה - כולם שווים לטובה".

שבת שלום!